

İŞVEREN HİSSESİ SİGORTA PRİMİ TEŞVİKİ UYGULAMASININ USUL VE ESASLARI

● Umut TOPCU*

1- GİRİŞ

TÜİK' in açıkladığı Hanehalkı İşgücü Araştırması 2009 Nisan Dönemi Sonuçlarına göre; 2009 yılı Nisan döneminde istihdam edilenlerin sayısı, geçen yılın aynı dönemine göre 530 bin kişi azalarak, 20 milyon 698 bin kişiye düşmüştür. Bu dönemde tarım sektöründe çalışan sayısı 94 bin kişi, tarım dışı sektörlerde çalışan sayısı ise 436 bin kişi azalmıştır. Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyon 285 bin kişi artarak 3 milyon 618 bin kişiye yükselmiştir. İşsizlik oranı ise 5 puanlık artış ile % 14,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Görüldüğü üzere sonuçlar ürkütücü boyutlara ulaşmıştır. Durumun farkında olan hükümet özellikle son bir yıldır ağır bir şekilde hissedilen işsizliğe karşı önlem almaya çalışıyor. Gerçekten de ekonomik krizle birlikte tüm dünyada işsiz sayısı rekor artışlar göstermesi üzerine, ülkemiz ekonomi yönetimi de işsizliğe çareler arıyor ve birbiri ardına teşvik paketleri açıklıyor. Ancak istihdam artışına yönelik teşvikler işsizliğe henüz tam manasıyla çare olabilmiş değil. Bu bağlamda daha önce Cumhurbaşkanı Abdullah GÜL' ün bir kez daha görüşülmek üzere Meclise iade ettiği İşsizlik Sigortası Kanunu, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, TBMM Genel Kurulunda kabul edildi ve Resmi Gazetede(T.C. Yasalar, 2009) yayımlanarak yürürlüğe girdi. Kabul edilen bu yasa ile birlikte işverenlere bir takım yeni teşvikler getirildi. Yazımızda bu konunun ayrıntılarını açıklamaya çalışacağız.

* SGK Müfettişi

2- 4447 SAYILI KANUNUN GEÇİCİ 9. MADDESİNDE ÖNGÖRÜLEN TEŞVİKTEN YARARLANMA ŞARTLARI

4447 sayılı Kanunun geçici 9. maddesinde öngörülen sigorta primi işveren hissesi teşvikinden yararlanılabilmesi için;

A- Sigortalılar Yönünden;

1- 18/8/2009 ila 31/12/2009 tarihleri arasında ise alınmış olması; Anılan maddede öngörülen teşvikten 18/8/2009 ila 31/12/2009 tarihleri arasında ise alınan sigortalılardan dolayı yararlanılabilecektir. Bu bağlamda, 17/8/2009 ve önceki tarihlerde işe alınan sigortalılar ile halihazırdaki mevcut düzenlemeye göre 1/1/2010 tarihinden sonra işe alınan sigortalılardan dolayı söz konusu teşvikten yararlanılması mümkün bulunmamaktadır.

2- İşe giriş tarihinden önceki üç aylık dönemde Kurumumuza verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı olmaması; Sigortalının işe alındığı tarihten önceki üç aylık dönemde, gerek yeni işe alındığı işyerinden, gerekse farklı bir işyerinden SGK' ya verilen aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı olmaması gerekmektedir.

Örnek; (A) Limited Şirketinin 18/9/2009 tarihinde işe almış olduğu sigortalıdan dolayı, teşvikten yararlanabilmesi için, bahse konu sigortalının 2009/Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarına ilişkin olarak düzenlenen aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı olmaması gerekmektedir.

Bize göre bu şart, işverenlerin teşvik uygulamasından faydalanmasını zorlaştıracak ve uygulamanın ne yazıkki kağıt üzerinde kalmasına neden olacaktır.

2.1- Çırak, Zorunlu Stajyer ve Meslek Lisesinde Eğitim Gören Öğrencilerin Durumu; İşe alındığı tarihten önceki üç aylık dönemde yukarıda açıklanan sigortalılık hallerinden dolayı haklarında yalnızca kısa vadeli sigorta kolları hükümleri uygulanan sigortalılardan dolayı söz konusu teşvik hükümlerinden yararlanılması mümkün bulunmaktadır.

Örnek; (B) gerçek kişisi tarafından, 16/9/2009 tarihinde işe alınmış olan bir sigortalının, işe alındığı tarihten önceki üç aylık dönemde sadece, 2009/Haziran ayında meslek lisesinde okumakta iken zorunlu staja tabi tutulduğu varsayıldığında, anılan sigortalıdan dolayı diğer şartlarında sağlanmış olması kaydıyla söz konusu teşvikten yararlanılması mümkündür.

3- Fiilen çalışması; Sigortalının ay içinde fiilen çalışmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla, anılan Kanunda öngörülen diğer şartlara sahip olmasına rağmen ay içinde çeşitli nedenlerle (yıllık ücretli izin ve istirahat gibi) fiilen çalışmamış olan sigortalılara, işverenlerce ücret ödenmesi halinde, fiilen çalışılmamış sürelerle ilişkin ödenen ücretlerden dolayı söz konusu teşvikten yararlanılması mümkün bulunmamaktadır.

Örnek; Anılan maddede aranılan niteliklere sahip (A) sigortalısının, 2009/Aralık ayında 20 gün fiilen çalıştığı, 10 gün istirahatlı olduğu ve istirahatlı olunan bu süre için işverenince ücret ödendiği varsayıldığında, söz konusu sigortalının 2009/Aralık ayındaki 20 günlük fiili çalışmasından dolayı işveren hissesi sigorta prim teşvikinden yararlanılabilecek, buna karşın istirahatlı olunan 10 günlük süreden dolayı bahse konu teşvikten yararlanılamayacaktır.

Kapsama giren sigortalıların fiilen çalıştıkları sürelerle ilişkin düzenlenecek aylık prim ve hizmet belgeleri, 5921 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle, fiilen çalışmamakla birlikte ücret aldıkları sürelerle ilişkin aylık prim ve hizmet belgeleri ise, şartları sağlanmış olan diğer prim teşviklerine ilişkin kanun numaraları seçilmek suretiyle, diğer prim teşvikleri için öngörülen şartların sağlanmamış olması halinde ise kanun numarası seçilmeksizin SGK' ya gönderilecektir.

Kapsama giren sigortalılar için, gerek 5921 sayılı Kanun numarası, gerekse diğer prim teşviklerine ilişkin kanun numaraları veya kanun numarası seçilmeksizin düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgelerinde, eksik gün nedeninin işaretlenmesi gerektiğinden, bu nitelikteki sigortalılar için eksik gün nedeni olarak “Diğer Nedenler” seçeneği işaretlenecek ve bu prim belge-

leri ile ilgili olarak Kuruma verilecek olan “Ek-10 Sigortalıların Eksik Gün Bildirim Formları” ekine, sigortalıların bildirildiği diğer prim belgesinin sureti eklenecektir. Öte yandan, kapsama giren sigortalıların hak kazandıkları hafta tatili, fiilen çalışılmış süreler gibi değerlendirildiğinden, hafta tatili için ödenen ücretler, fiilen çalışılmış süreler gibi 5921 sayılı Kanun türü seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgesi ile Kuruma bildirilecektir.

B- İşyerleri Yönünden;

1- 2009/Nisan ayına ilişkin olarak düzenlenmiş aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı sigortalı sayısına ilave olarak ise alınmış olması; Sigorta primi işveren hissesi teşvikinden yararlanılabilmesi için, işe alınan sigortalılar yönünden yukarıda belirtilen şartlar yanında, ayrıca 2009/Nisan ayına ilişkin olarak düzenlenmiş olan aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı sigortalı sayısına ilave olarak işe alınmış olmaları gerekmektedir.

1.1- 1/5/2009 tarihinden önce 5510 sayılı Kanun kapsamına alınmış olan işyerleri yönünden; İşverenlerin, teşvikten yararlanabilmeleri için 18/8/2009 ila 31/12/2009 tarihleri arasında ise aldıkları ve anılan maddede öngörülen niteliklere sahip sigortalıları, 2009/Nisan ayına ilişkin aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı sigortalı sayısına ilave olarak işe almış olmaları gerekmektedir.

Örnek 1; (A) Ltd. Şti.’ ye ait (1) nolu işyerinde çalıştırılan sigortalılara iliksin 2009/Nisan ayına ait aylık prim ve hizmet belgesinde 4 sigortalının yer aldığı varsayıldığında, bahse konu işveren, söz konusu teşvikten, 4 sigortalıya ilave olarak ise alacağı ve anılan maddede öngörülen niteliklere sahip sigortalılardan dolayı yararlanabilecektir.

2009/Nisan ayında, çeşitli nedenlerle ay içinde işten ayrılan veya ay içinde işe giren sigortalıların bulunması halinde, ay içinde işe giren ve işten ayrılan sigortalıların tamamı, baz alınacak olan sigortalı sayısına dahil edilecektir (aynı sigortalı olmamak şartıyla).

1/5/2009 tarihinden önce 5510 sayılı Kanun kapsamına alınmış olan işyeri işverenlerince çeşitli nedenlerle 2009/Nisan ayında sigortalı çalıştırılmamış olması halinde, baz alınacak sigortalı sayısı bulunmadığından, bu nitelikteki işyeri işverenleri, anılan maddede öngörülen teşvikten 18/8/2009 ile 31/12/2009 tarihleri arasında ise alınan ve anılan maddede öngörülen şartları haiz sigortalıların tamamından dolayı yararlanılabilecektir.

Örnek 2; 11/6/2007 tarihinde 5510 sayılı Kanun kapsamına alınmış (D) gerçek kişisine ait (4) nolu işyerine ilişkin 2008/Aralık ayına ait aylık prim ve hizmet belgesinin verilmesinin ardından 1/1/2009 tarihi itibarıyla sigortalı çalıştırılmaya ara verildiği varsayıldığında, bahse konu işyerinde 2009/Nisan ayında sigortalı çalıştırılmamış olması nedeniyle sigorta primi işveren hissesi teşvikinden 18/8/2009 ile 31/12/2009 tarihleri arasında işe alınan ve anılan maddede öngörülen şartları haiz sigortalıların tamamından dolayı yararlanılabilecektir.

Baz alınacak sigortalı sayısının tespiti sırasında sosyal güvenlik destek primine tabi olarak çalışanlar toplam sigortalı sayısına dahil edilecek, buna karşın aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrenciler ile zorunlu staja tabi tutulan öğrenciler toplam sigortalı sayısına dahil edilmeyecektir.

1.2- 1/5/2009 tarihinden sonra 5510 sayılı Kanun kapsamına alınmış olan işyerleri yönünden; 1/5/2009 tarihinden sonra 5510 sayılı Kanun kapsamına alınmış olan işyerlerinde, 2009/Nisan ayında sigortalı çalıştırılmamış olması nedeniyle, söz konusu teşvikten, 18/8/2009 ile 31/12/2009 tarihleri arasında işe alınan ve anılan maddede belirtilen niteliklere sahip sigortalıların tamamından dolayı yararlanılabilecektir.

3- ALT İŞVERENLERİ OLAN İŞYERLERİNDE TEŞVİKTEN YARARLANMA ŞARTLARI

Alt işverenler de teşvikten yararlanabileceklerdir. Buna göre; alt işverenleri bulunan ve 1/5/2009 tarihinden önce 5510 sayılı Kanun kapsamına alın-

miş olan işyerlerinde ortalama sigortalı sayısının tespiti sırasında, 2009/Nisan ayında gerek asıl işveren, gerekse alt işverenler tarafından çalıştırılan toplam sigortalı sayısı baz alınacaktır.

Örnek 1; 10 nolu işyeri dosyasında işlem görmekte olan asıl işveren (A) Limited Şirketi ile söz konusu şirketten iş alan (B), (C) ve (D) unvanlı alt işverenlerce, 2009/Nisan ayına ilişkin düzenlenmiş olan aylık prim ve hizmet belgelerinde kayıtlı sigortalı sayılarının, (A) Limited Şirketi 5 sigortalı, (B) alt işvereni 2 sigortalı, (C) alt işvereni 4 sigortalı, (D) alt işvereni bildirimde bulunmamış, olduğu varsayıldığında, söz konusu işyerinde baz alınan sigortalı sayısı 11 olacağından, anılan Kanunda öngörülen teşvikten, 11 sigortalıya ilave olarak işe alınan ve kapsama giren sigortalılardan dolayı yararlanılabilecektir.

İşveren hissesi sigorta prim teşvikinden ortalama sigortalı sayısına ilave olarak yeni işe alınan ve maddede öngörülen niteliklere sahip sigortalılardan; hangi aracının, kaç sigortalıdan dolayı yararlanacağı hususu ise asıl işveren tarafından değerlendirilecektir.

4- TEŞVİK TEN YARARLANMAK AMACIYLA YAPILACAK BAŞVURU

Teşvikten faydalanılabilmesi için, işverenlerin, anılan maddede öngörülen niteliklere sahip sigortalıların işe alındığına ve işyeri yönünden gerekli şartların taşındığına ilişkin dilekçe ile birlikte işyerinin bağlı bulunduğu Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne/Sosyal Güvenlik Merkezine müracaat etmeleri gerekmektedir.

5- TEŞVİK UYGULAMASI NE KADAR SÜRECEK?

Anılan maddede öngörülen sigorta primi işveren hissesi teşvikinden, kapsama giren her bir sigortalı için, işe girdiği tarihten itibaren altı ay süre ile yararlanılabilecektir.

Örnek 1; (E) gerçek kişi işverenin, 2009/Nisan ayına ilişkin düzenlenmiş aylık prim ve hizmet belgesinde kayıtlı sigortalı sayısına ilave olarak maddede öngörülen niteliklere sahip (A) sigortalısını 13/10/2009 tarihinde, (B) sigortalısını ise 25/11/2009 tarihinde işe aldığı varsayıldığında, (A) sigortalısından dolayı 13/10/2009 ila 13/4/2010 tarihleri arasında, (B) sigortalısından dolayı ise, 25/11/2009 ila 25/5/2010 tarihleri arasında, 5921 sayılı Kanunda öngörülen sigorta primi işveren hissesi teşvikinden yararlanılması mümkün olacaktır.

5921 sayılı Kanunda öngörülen teşvikten yararlanılmasına ilişkin altı aylık sürenin ay içinde sona ermesi halinde, diğer teşvik kanunlarında öngörülen şartlara sahip olunması kaydıyla, söz konusu sigortalıların ayın kalan sürelerindeki hizmetlerinden dolayı diğer kanunlarda öngörülen teşvik ve indirimlerden yararlanılabilecektir.

Örnek 2; 1 nolu örnekteki sigortalıların çalıştığı işyerinin Kurumumuza yasal ödeme süresi geçmiş prim, idari para cezası ve bunlara ilişkin gecikme cezası ve gecikme zammı borcunun bulunmadığı varsayıldığında, (A) sigortalısının 14/4/2010 tarihinden sonraki hizmetleri, (B) sigortalısının ise 26/5/2010 tarihinden sonraki hizmetleri, 5510 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgesi ile Kuruma bildirilebilecektir.

Dolayısıyla bu durumda, (A) sigortalısının 2010/Nisan ayındaki hizmetlerine ilişkin;

5921 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgesindeki prim ödeme gün sayısı 13 gün, 5510 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgesindeki prim ödeme gün sayısı ise 17 gün,

(B) sigortalısının 2010/Mayıs ayındaki hizmetlerine ilişkin;

5921 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgesindeki prim ödeme gün sayısı 25 gün, 5510 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle düzenlenecek olan aylık prim ve hizmet belgesindeki prim ödeme gün sayısı ise 5 gün, olacaktır.

6- İŞSİZLİK SİGORTASI FONUNDAN KARŞILANACAK TEŞVİK MİKTARI

Kapsama giren sigortalıların, prime tabi tutulacak kazançlarının yalnızca 5510 sayılı Kanununun 82. maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazanç alt sınırına kadar olan kısmına isabet eden sigorta primi işveren hissesi (işsizlik sigortası primi hariç), İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacak, prime esas kazanç alt sınırının üzerindeki kazançlarına ilişkin sigorta primi işveren hissesi ile sigortalı hissesinin tamamı işveren tarafından ödenecektir.

7- AYLIK PRİM VE HİZMET BELGELERİNİN DÜZENLENMESİ VE MUHTEVİYATI SİGORTA PRİMİ VE İŞSİZLİK SİGORTASI PRİMLERİNİN ÖDENMESİ

Teşvikten yararlanılabilmesi için, kapsama giren sigortalılara ilişkin 5921 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle düzenlenmiş olan aylık prim ve hizmet belgelerinin, Kuruma yasal süresi içinde verilmiş olması gerekmektedir.

Diğer taraftan, 5921 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle yasal süresi içinde Kuruma verilmiş olan aylık prim ve hizmet belgelerinden dolayı tahakkuk etmiş sigorta primlerinin, işveren hissesine ait kısmının İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanabilmesi için, aynı aya ilişkin gerek 5921 sayılı Kanun numarası seçilmek suretiyle, gerekse diğer kanun numaraları veya kanun numarası seçilmeksizin düzenlenmiş aylık prim ve hizmet belgelerinden dolayı tahakkuk etmiş sigorta primlerinin sigortalı hissesine isabet eden kısmı ile İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmayan işveren hissesine isabet eden kısmının tamamının ödenmesi gerekmektedir.

İşveren tarafından ödenmesi gereken (İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanmayan) tutarın yasal süresi içinde ödenmemesi veya eksik ödenmesi halinde, gerek işveren tarafından ödenmesi gereken kısma, gerekse İşsizlik Sigor-

tası Fonu tarafından karşılanması gereken kısma isabet eden gecikme cezası ve gecikme zammı işverenden tahsil edilecektir.

8- TEŞVİK UYGULAMASINDAN FAYDALANAMAYACAK OLANLAR

Söz konusu teşvik hükümlerinden;

a- 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve bu Kanundan istisna olan alımlar ile uluslararası anlaşma hükümlerine istinaden yapılan hizmet alımları ve yapım işlerini yürüten işyerlerinin,

b- 5335 sayılı Kanununun 30. maddesinin ikinci fıkrası kapsamına giren kurum ve kuruluşlara ait işyerlerinde çalışmaya başlayanlar hakkında uygulanmayacağından, genel bütçeye dahil daireler, katma bütçeli idareler, döner sermayeler, fonlar, belediyeler, il özel idareleri, belediyeler ve il özel idareleri tarafından kurulan birlik ve işletmeler, sosyal güvenlik kurumları, bütçeden yardım alan kuruluşlar ile özel kanunla kurulmuş diğer kamu kurum, kurul, üst kurul ve kuruluşları, kamu iktisadi teşebbüsleri ve bunların bağlı ortaklıkları ile müessese ve işletmelerinde ve sermayesinin %50'sinden fazlası kamuya ait olan diğer ortaklıklar,

c- Diğer teşvik kanunlarına istinaden işveren hissesi sigorta prim teşviki uygulamasından yararlanmakta olan işverenlerin,

d- 5510 sayılı Kanun gereğince yapılan kontrol ve denetimler sonucunda çalıştırdığı kişileri sigortalı olarak bildirmedığı tespit edilen işyerleri, tespit yapıldığı aydan başlamak suretiyle,

e- Mevcut bir işyerinin kapatılarak; değişik bir ad veya unvan ya da bir iş birimi olarak aynı faaliyette açılması veya çalışan sigortalıların bütün olarak devredilmesi halinde veya istihdamın artırılmasından ziyade işveren hissesi sigorta prim teşviki uygulamasından yararlanmak amacıyla, mevcut bir işyerinin kapatılarak değişik bir ad veya unvan ya da iş birimi olarak faaliyete geçtiğinin anlaşılması halinde,

f- Yönetim ve kontrolü elinde bulunduracak şekilde doğrudan veya dolaylı ortaklık ilişkisi bulunan şirketler arasında istihdamın kaydırılması, şahıs işletmelerinde işletme sahipliğinin değiştirilmesi gibi ek bir kapasite ve istihdam artısına neden olmayan, sadece teşviklerden yararlanmak amacıyla yapılan işlemler yapanların da söz konusu teşvik uygulamasından yararlanmaları mümkün bulunmamaktadır.

9- SONUÇ

4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanununa eklenen fıkra ile işverenlere sigorta primleri açısından yeni bir teşvik daha getirildi. Buna göre yazımızın 2 numaralı başlığındaki şartları yerine getirebilen işverenlerin işe aldıkları her bir sigortalının prime tabi tutulacak kazançlarının prime esas kazanç alt sınırına kadar olan kısmına isabet eden sigorta primi işveren hissesi (işsizlik sigortası primleri hariç) sigortalının işe alındığı tarihten itibaren altı ay süreyle İşsizlik Sigortası Fonundan karşılanacak. Ancak bunun için işverenlerin aynı anda diğer teşvik uygulamalarından faydalanmıyor olması gerekiyor.

Son olarak özel nitelikteki bina inşaatı işyerleri ile 506 sayılı Kanunun Geçici 20. Maddesine Tabi Sandıkların (banka ve sigorta şirketleri), aranılan şartların sağlanmış olması kaydıyla söz konusu teşvik hükmünden yararlanabileceklerini de belirtmekte fayda var.

KAYNAKÇA

T.C. Yasalar (08.09.1999). **4447 sayılı işsizlik sigortası kanunu**. Ankara : Resmi Gazete (23810 sayılı)

T.C. Yasalar (18.08.2009). **5921 sayılı İşsizlik sigortası kanunu ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun**. Ankara : Resmi Gazete (27323 sayılı)